

Viktor Geramb, Die Rauchstuben im Lande Salzburg. Ein Beitrag zur Hausforschung der Ostalpenländer. 8°. 32 str. in 2 karti. Otto Müller Verlag, Salzburg 1950.

Raziskovalec štajerskih in koroških dimnic Geramb se je lotil tudi salzburskih in preiskal Pongau in sosednji Spodnji Pinzgau. Vrh tega jih je mnogo ugotovil tudi po arhivskih virih v opombah v urbarjih (Urbarsnoteln). Dimnica je glavni prostor, v njej se je vršilo vse domače življenje, zato ima velike dimenzije $6 \times 6,8 \times 8$ in celo 9×9 m. Obiskal je v letu 1942 74 kmetij. V Pongau in Pinzgau se dajo zaslediti dimnice v drugi polovici 17. stoletja, a že v 17. stoletju niso tako pogostne kakor na Koroškem in Stajerskem. Že v 15. stoletju so bile na Salzburškem razširjene izbe s kahlasto pečjo. Do 18. stoletja so imele dimnice še parno kopel, tako da je bila dimnica »paštva«. Ob dimnici se mi je večkrat porodilo vprašanje, kdaj je nastalo ognjišče s pečjo. Prvotno ognjišče je na tleh. Na takih ognjiščih so pekli in ponekod še danes pečejo presmec, nekvašen kruh. Če bi peč ne rabila obenem za segrevanje, bi lahko trdili, da je nastala, ko so začeli peči kvašen kruh.

Francè Kotnik

Oskar Moser, Der Heurenchen. Versuch einer volkskundlichen Bestandsaufnahme des Arbeitsgerätes in Kärnten. Von-, Sonderabdruck aus Carinthia I, 142 Jhg. Klagenfurt 1952. Str. 463—492.

Avtor zaslužnih razprav, n. pr. o kaščah in kmečkem pohištvu na Koroškem, je v okviru terenskega zbiranja gradiva o poljedelskem orodju sploh na 214 krajih zbral dragocene podatke z risbami in fotoposnetki o grabljah. Po nadrobni razčlenitvi vprašanj, s katerimi je poizvedoval po obliki, izdelavi, nazivih in uporabi orodja, obravnava posamezne oblike senenih grabelj. Glede na namestitev čeljusti na ročaju razlikuje štiri osnovne tipe, nesimetrične dvostranske grablje z zelo poševno stoječimi dvojnimi čeljustmi, tako imenovane dvojne grablje; nesimetrične enostranske grablje, simetrično sestavljene enostranske grablje in specialne grablje ter majhne oblike, kakor smukalo, greben in glavnik.

Koroške senene grablje pripadajo izključno tretjemu osnovnemu tipu. Zato pa je mnogovrstna konstruktivna in formalna izoblikovanost, ki jo odloča zlasti pritrditev čeljusti na držaju. Glede na to razlikuje štiri glavne in tri posebne oblike, ki jih ponazarja s skicami: ploščate grablje, pogovilaste (razsohaste) grablje, viličaste, locnaste grablje. Vsa izvajanja pojasnjujejo številne skice in fotoposnetki ter karte o razširjenosti tipov.

Avtorjeve ugotovitve veljajo tudi za koroško slovensko ozemlje. Slovenske nazive za čeljust prikazuje na posebni karti, na kateri so razporejeni izrazi: čeljust, skranja, greben, grabljišče, klop, jehl (iz nem. jöchl), igo (jähú), igo (jűzəs), klopica, dila, čelo (str. 491—2). O tem besednem gradivu ugotavlja, da je svojevrstno in narečnogeografsko zelo poučno in kaže »presenetljivo soglasje s slovensko narečno geografijo Koroške in razen tega ne navadno majhno razprostranjenost besednih območij« (491).

Vilko Novak

Oswin Moro, St. Oswald ob Kleinkirchheim. Ein Buch vom Kärntner Bergbauerntum. Klagenfurt 1951. Archiv für vaterländische Geschichte und Topographie. 34. in 35. zv. 8°, 270 str.

Leta 1941 umrlj beljaški etnograf O. Moro si je nadel življenjsko nalogo, da spozna in opiše življenje ljudi med obema vojnoma v 1370 m visoki gorski vasi St. Oswald nad Kleinkirchheimom v Krških Alpah. Poročila o svojih ugotovitvah je objavljal v raznih periodičnih časnikih in revijah, kjer jih je Zgodovinsko društvo za Koroško (Geschichtsverein für Kärnten) zbralo in izdalo z uvodom pisateljevega brata G. Mora, s strokovnim poročilom H. Wopf-